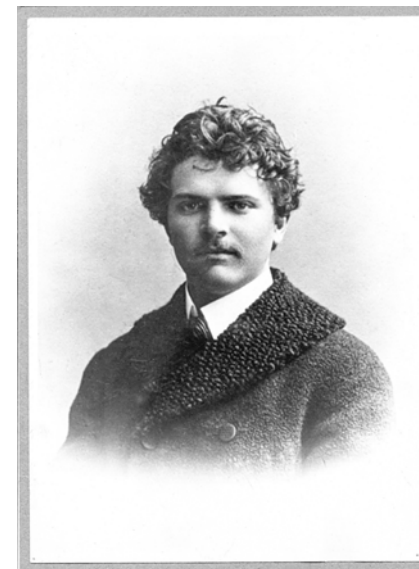

SPISOVATEL JOSEF UHER V PODHORÁCKÉM MUZEU

Josef ZACPAL

Zpracovaný text navazuje na obdobný článek o spisovateli a publicistovi Josefu Františku Karasovi otištěný ve Sborníku Muzea Brněnska 2016.¹ Opět nepůjde o životopisnou studii ani o hodnocení či rozbor umělcovy tvorby, nýbrž pouze o stručný a všeobecný přehled děl Josefa Uhra a dalších materiálů vztahujících se k jeho osobnosti uložených v knihovně a sbírce Podhoráckého muzea v Předklášteří.

Jen o čtyři roky mladšího Uhra spojovaly s Karasem nejen rodný kraj a literární nadání, ale také těžké sociální podmínky a věčná chudoba, velmi brzy umocněná nevléčitelnou nemocí. Narodil se 14. prosince 1880 v Podolí u Tišnova² v rodině tkalce a později dělníka na stavbě železniční trati. Obecnou školu vychodil v Borači, kde byl jeho učitelem rovněž literárně činný Josef Soukal.³ Následovala měšťanská škola v Tišnově a v letech 1896–1900 učitelský ústav v Brně. Ještě téhož roku nastoupil na místo prozatímního podučitele v Židenicích, další roky odsloužil ve školách v Babicích u Rosic a v Ostrovačicích. Již v roce 1902 se však u něj začaly projevovat

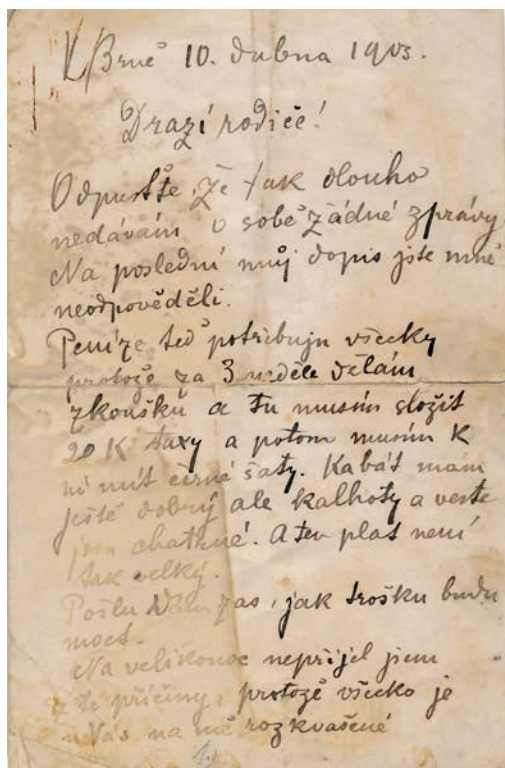

Josef Uher. (Podhorácké muzeum)

-
- 1 ZACPAL, Josef. Dílo spisovatele J. F. Karase v Podhoráckém muzeu. In: *Sborník Muzea Brněnska 2016*. Brno: Muzeum Brněnska, 2016, s. 128–140.
 - 2 Podolí – původně samostatná obec na levém břehu řeky Svratky v politickém okrese Tišnov, od roku 1953 místní část obce Borač. Po zrušení tišnovského okresu v roce 1960 součást okresu Žďár nad Sázavou, nyní v okrese Brno-venkov.
 - 3 Josef Soukal (1852–1928), učitel, spisovatel, redaktor. Plánovaným textem o něm do Sborníku Muzea Brněnska 2018 bude uzavřen přehled o zastoupení tří nejvýznamnějších literátů Tišnovska ve fondech Podhoráckého muzea.

příznaky plicní tuberkulózy a sílící nemoc záhy ukončila jeho profesní kariéru. V únoru 1905 byl ze školy ve Vranově u Brna přeložen na dočasný odpočinek, z něhož se již do školství nevrátil. O to více se mohl věnovat publikační činnosti. Byl výrazným talentem, první básně psal už během studií na učitelském ústavu. Od roku 1901 hojně publikoval v časopisech a novinách, v roce 1906 mu vychází první kniha *Kapitoly o lidech kočovných*. Psal především realistické povídky, v nichž na pozadí rodného kraje zachycoval těžký osud jedince marně bojujícího s bídou a sociální nespravedlností. Střídavě žil a tvořil doma u rodičů v Podolí a v Brně, vzhledem k zhoršující se nemoci podstoupil opakovaně léčení na jihu Evropy, v Dalmácii. Básník Tišnovska, literárními historiky nazývaný „moravský Gorkij“, zemřel 5. prosince 1908 v Brně v domě na Údolní ulici č. 5 a byl pohřben na brněnském Ústředním hřbitově.

Spisovatel Josef Uher je v Podhoráckém muzeu zastoupen jak v knihovně, tak i ve sbírkovém fondu. Všechny autorské knihy i knihy o něm jsou součástí Regionální knihovny, která shromažďuje veškerou knižní produkci k regionu Tišnovska. Materiály sbírkového charakteru jsou uloženy v příslušných oborových podsbírkách.

Přebal prvního vydání *Kapitol o lidech kočovných* (Podhorácké muzeum)

Úvodní strana dopisu rodičům z 10. dubna 1903. (Podhorácké muzeum)

KNIHOVNA PODHORÁCKÉHO MUZEA

Bibliografické záznamy jsou rozděleny na dva oddíly – autorské knihy a knihy jiných autorů zabývající se životem a dílem Josefa Uhra. V těchto dvou podskupinách jsou tituly seřazeny abecedně podle názvu díla nebo autora. Záznamy dále obsahují základní údaje o vydavateli, případně edici, místě a roku vydání a počtu stran. Čísla s velkým písmenem R jsou inventární čísla v katalogu Regionální knihovny, za nimi v závorce jsou přírůstková čísla knihovny Podhoráckého muzea.⁴

Seznam děl spisovatele Josefa Uhra:

1. Dětství
S pěti dřevoryty Karla Štěcha
7. svazek sbírky Příběhy v Pourově edici
Vydal Václav Pour v Praze, 1947, 121 s.
R576 (1448), podpis K. Štěcha vzadu nad tiráží, výtisk č. 49
R957 (1783)
2. Dětství a jiné povídky
Knihovna Noviny, sv. 2.
Nákladem Grosmana a Svobody v Praze, bez vrocení, 158 s.
R3 (490)
3. Dílo
Vydal Československý spisovatel, Praha 1954, 737 s.
R2 (489)
R873 (1713)
4. Do Grónska (Poslední Uhrova práce)
Vydal Josef Hladký v Hranicích (soukromý tisk), 1929, nestr.
R958 (1784)
5. Kapitoly o lidech kočovných (výňatek)
Jako přílohu měsíčníku Český život č. 3 vydal v roce 1947 Klub socialistické kultury v Praze, 172 s.
R117 (674)

⁴ Všechny níže uváděné publikace a také další tituly k osobě Josefa Uhra (uložené v Muzeu Brněnska mimo Podhorácké muzeum) najde čtenář také v elektronickém katalogu Knihovny Muzea Brněnska. Katalog Clavius [on-line]. Dostupné z: <http://pamatnikrajhrad.knihovny.net/baze.htm>

6. Kapitoly o lidech kočovných a jiná prosa
Knihy moravských autorů, sv. 1.
Nákladem Revue Moravsko-slezské v Moravské Ostravě, 1906, 252 s.
R54 (644)
R55 (645), bez titulního listu
7. Má cesta a jiné prózy
S dvěma dřevoryty Václava Maška
24. svazek Pourovy edice
Vydal Václav Pour v Praze, 1946, 101 s.
R57 (1120)
8. Má cesta. Črty a básně
Prémie Klubu přátel umění v Brně za rok 1906, ve vlastním nákladu,
1907, 74 s.
R56 (646)
9. Má cesta. Črty a básně
Ilustrace Emanuel Ranný st.
Ke 120. výročí narození prvního básníka Tišnovska vydalo nakladatelství
SURSUM, 2001, 77 s.
R712 (1572)
R1257 (2148)
10. Má chuva
K Novému roku jako soukromý tisk vydal řídící učitel a starosta městyse
Lomnice u Tišnova Josef Dědek, bez vrocení, nestr., výtisk č. 83
R382 (816)
11. Výběr povídek z díla J. Uhra
S úvodem o autorovi od prof. Dr. M. Ondrouškové a s reprodukcemi origi-
nálních ak. malířů J. Jambora, M. Šimkové-Elgrové a E. Filly
Vydala vlastním nákladem Spořitelna města Tišnova roku 1940, 29 s.
R295 (987)
R492 (41)
R872 (1712), včetně 66. účetní závěrky Spořitelny města Tišnova za rok 1940

Knihy vztahující se k životu a dílu spisovatele J. Uhra:⁵

1. Dokoupil, Blahoslav: Básník bídy, hořkosti a vzdoru
(Dvě srovnávací kapitoly ke 100. výročí narození Josefa Uhra)
Separátní výtisk z České literatury č. 6/79, s. 513–521.
R1242 (2133)
2. Holešovský, Karel: Vranovské střípky (mezi nimi: Fillův portrét
vranovského podučitele Josefa Uhra)
In: Poutní místo Vranov – sborník (ed. Miroslava Ludvíková), vydal BOLIT
Bpress Brno pro Farní úřad Vranov u Brna, nedat., s. 146.
R518 (1393)
3. Hrabák, Josef: Nad prózou Josefa Uhra
Separátní výtisk z Časopisu Matice moravské, roč. 69, 1950, s. 283–299.
R1234 (2125)
4. (KF): Josef Uher
Text napsal a materiály k němu vybral Karel Fic
In: Tišnov Fotorevue, č. 9, listopad 1998, s. 32–33.
R578 (1450a)
R579 (1450 b)
5. Pavlík, Josef: Krajinou dětství Josefa Uhra
(Na titulní straně věnování autora Podhoráckému muzeu z března 1994)
Text vycházel na pokračování v Brněnském večerníku, 1981, vyvázáno, 32 s.
R 505 (1383)
6. Skutil, Jan: Lomnicko Josefu Uhrovi
Vydal MNV v Lomnici u Tišnova, 1964, 47 s.
R196 (965)
R381 (815)
R1217 (2108)
7. Skutil, Jan: Třicet čtyři listů Josefa Uhra z let 1900–1908
(Vydáno k 60. výročí úmrtí spisovatele)
Jako 28. svazek vlastivědné knihovny časopisu Vlastivědné zprávy
z Adamova a okolí vydal Historicko-vlastivědný kroužek závodního klubu
ROH Adamovských strojírů n. p., Adamov u Brna, 1968, 47 s.
R 115 (672)
R1218 (2109)

⁵ V tomto seznamu není uvedena studie Dr. M. Ondrouškové: Josef Uher (1880–1908) z důvodu zdvojení titulů – viz položka číslo 11 v seznamu děl spisovatele J. Uhra.

8. Skutil, Jan: Výklad díla Josefa Uhra
Vydal MNV v Lomnici u Tišnova, 1965, 51 s.
R1219 (2110)
9. Soukal, Josef: Ze života Jos. Uhra
Moravská knihovna, číslo 14
Nákladem V. Brumovského v Brně, nedat., 63 s.
(Svazek obsahuje i další texty, text o J. Uhrovi „Josef Uher. Črta psychologická“ je na s. 5–25)
R433 (1050)
10. Vlastivědná pohlednice z Lomnicka (ed. Jan Skutil)
Vydal MNV v Lomnici u Tišnova, 1967, 52 s.
In: 3 texty se vztahem ke spisovateli Josefu Uhrovi:
Josef Uher – básník Lomnicka – ve vzpomínkách spolužáků a vrstevníků
(Jan Vojanec, Antonín Votava), s. 17–20.
Havlík, Josef: Uhrův rodný kraj, s. 20–23.
Skutil, Jan: Čtyři studie k dílu Josefa Uhra, s. 23–52.
R1216 (2107)
11. Martínek, Vojtěch: Josef Uher. Nástin jeho života i díla
(Spolu se studií také dvě ukázky z díla)
Ločákova knihovnička, roč. I., č. 4
Nákladem Karla Ločáka v Praze, nedat., 28 s.
R 959 (1785)
12. Zejda, Radovan – Jurman, Hynek – Havlíková, Lenka: Slovník spisovatelů
okresu Žďár nad Sázavou
Vydal FiBox Třebíč pro Muzeum silnic a dálnic ve Velkém Meziříčí,
1992, 429 s.
R105 (1315)

SBÍRKOVÝ FOND PODHORÁCKÉHO MUZEA

Ve srovnání se spisovatelem J. F. Karasem je zastoupení Josefa Uhra ve Sběrce Podhoráckého muzea mnohem bohatší. Materiály související s jeho životem a dílem najdeme hned ve třech dílčích podsбірkách.

Podsбірka Historická:

1. Soubor nejruznějších dokumentů a materiálů k životu a dílu spisovatele J. Uhra.
Tuto početně a badatelsky nejzajímavější skupinu muzeum získalo v relativně nedávné době. Jde o sbírku vytvořenou brněnským lékařem Miloslavem Uhrem.⁶ Od něho se v 90. letech minulého století dostala do rukou tišnovskému jazykovědci, vlastivědnému pracovníkovi a městskému kronikáři PhDr. Karlu Ficovi, CSc., který se příležitostně osobností J. Uhra rovněž zabýval. Po Ficově smrti v roce 2005 se celá kolekce stala součástí sbírky Podhoráckého muzea a byl k ní zpracován podrobný inventář.⁷ Soubor obsahuje knihy a časopisy (23 položek), výstřižky z tisku (29 položek), fotografie (17 položek) a korespondenci (5 položek). Závěrečných 12 položek inventáře tvoří nejruznější písemnosti jako např. popis obce Podolí rukou J. Uhra, vzpomínky spolužáka J. Vojance, opisy různých textů a archiválií se vztahem k J. Uhrovi nebo plakát k odhalení pamětní desky spisovateli a k zahájení výstavy o něm v Borači v roce 1958.
Inventární číslo H3410
2. Pozůstalost PhDr. Karla Fice, CSc., (1946–2005)
V pozůstalosti je osobnosti spisovatele J. Uhra věnována jedna složka s nejruznějšími materiály k jeho životu a dílu (texty od něho a o něm, materiály k odhalení busty a k výstavě v Borači v roce 1958, fotografie, xerokopie dokumentů, vzpomínky spolužáka J. Vojance a další).⁸ Karel Fic je mimo jiné využíval pro potřeby místního kulturního zpravodaje Tišnovsko, jehož byl dlouholetým redaktorem.
Inventární číslo H3579

6 Prof. MUDr. Miloslav Uher, CSc. (1913–1994) byl uznávaným odborníkem v oboru gynekologie a porodnictví. S Josefem Uhrem jej spojoval příbuzenský vztah, jeho otec byl bratrancelem spisovatele.

7 K. Fic s Podhoráckým muzeem dlouhodobě spolupracoval, proto celý soubor v muzeu nejprve deponoval a v roce 2003 vyslovil přání trvalého uložení. Inventář k němu zpracoval v srpnu 2010 historik muzea PhDr. Josef Zácpal.

8 Pozůstalost byla do muzea předávána postupně v letech 2008–2010, složka s materiály J. Uhra je uložena v krabici č. 16.

Podsbírka Fotografie, filmy, videozáznamy a jiná média:

1. Soubor fotoreprodukcí archivních dokumentů (kniha odvodů, záznamy o školním prospěchu, zápisy ze školních kronik) a fotografií (portréty J. Uhra, fotografie z pobytu v Dalmácii a z návštěvy delegace ONV Tišnov u hrobu J. Uhra na Ústředním hřbitově v Brně) pořízený v letech 1958–1959 členy fotokroužku při n. p. Kovotechna Praha, závod 02 Brno pro Pamětní síň Josefa Uhra v Borači.⁹
Inventární čísla F481–F502
2. Dvě fotografie modelu ve hlíně – reliéfu hlavy J. Uhra z roku 1938, zhotoveného sochařem V. H. Machem pro pamětní desku na rodném domě spisovatele v Podolí.¹⁰
Inventární čísla F765–F766
3. Soubor fotografií ze slavnosti odhalení pamětní desky s bustou spisovatele J. Uhra a ze zahájení výstavy o jeho životě a díle ve škole v Borači 14. 12. 1958. Autorem fotografií je František Zeman z Tišnova. V lednu roku 1959 byly pro muzeum zakoupeny od Fotokroužku při Rudém koutku ROH n. p. MEZ Drásov.¹¹
Inventární čísla F606–F663 (stejně fotografie také pod čísly F1173–F1195 a F1807)

Podsbírka Výtvarné umění a umělecké řemeslo:

1. Plastika – busta Josefa Uhra, sádra, autor akad. sochař Petr Bortlík (1925–2015). Dílo vzniklo v souvislosti s realizací pamětní desky s bustou umělce na budově školy v Borači, odhalené v prosinci roku 1958 u příležitosti 50. výročí Uhrova úmrtí.
Inventární číslo U89
2. Plastika – portrétní reliéf Josefa Uhra, sádra, autor akad. sochař V. H. Mach (1882–1958). Dílo vzniklo jako předloha pro pamětní desku na rodném domě spisovatele v Podolí.
Inventární číslo U137
3. Spisovatel Josef Uher – portrét, kresba tužkou na papíře, autor akad. malíř Emanuel Ranný st. (1913–2008).
Inventární číslo U591

⁹ Akci finančně zajišťoval odbor školství a kultury Okresního národního výboru v Tišnově.

¹⁰ K odhalení pamětní desky už ale z důvodu německé okupace nedošlo, stalo se tak až v roce 1980. Fotografie darovala do muzea paní Ludmila Machová ze Štěpánovic v roce 1959. Stejná fotografie je také v podsbírce Václav Hynek Mach, inv. č. VHM164, proto není v základním přehledu uváděna. Viz též portrétní reliéf inv. č. U137 v podsbírce Výtvarné umění a umělecké řemeslo.

¹¹ Autorem busty na budově školy je akad. sochař Petr Bortlík, její sádrový model je uložen ve Sbírce Podhoráckého muzea – viz podsbírka Výtvarné umění a umělecké řemeslo.

PRAMENY A LITERATURA

Muzeum Brněnska – Podhorácké muzeum v Předklášteří, Knihovna Podhoráckého muzea: Fond Regionální knihovny.

Přírůstkový seznam Knihovny Podhoráckého muzea.

Jmenný lístkový katalog Regionální knihovny.

Předmětový lístkový katalog Regionální knihovny.

Muzeum Brněnska – Podhorácké muzeum v Předklášteří, Sbírka Podhoráckého muzea v Předklášteří: podsbírka Fotografie, filmy, videozáznamy a jiná média
podsbírka Historická
podsbírka Václav Hynek Mach
podsbírka Výtvarné umění a umělecké řemeslo

FIC, Karel a ZACPAL, Josef. *Tišnovsko: vlastivěda kraje od Pernštejna k Veveří*. Tišnov: Bethania, 1999. ISBN 80-238-4289-7.

MENCLOVÁ, Věra, SVOZIL, Bohumil a VANĚK, Václav. *Slovník českých spisovatelů*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-007-1.

650 let Nedvědice. Nedvědice, 2000.

WEIMANN, Josef M. 110 let od narození Josefa Uhra. In: *Tišnovsko: zpravodaj občanů města*. Tišnov: MěstNV, 1990, roč. XXI, č. 12, s. 207–210.

ZACPAL, Josef. Dílo spisovatele J. F. Karase v Podhoráckém muzeu. In: *Sborník Muzea Brněnska 2016*. Brno: Muzeum Brněnska, 2016, s. 128–140. ISBN 978-80-906196-9-2.